

ÄI4 – Semanttiset roolit

s. 176: 6, a-teksti

Kun tutkitaan semanttisia rooleja, tutkitaan, **missä asemassa** tekstin eri hahmot ovat. Roolien kautta voi paljastua **ääneen lausumattomia totuuksia, asenteita** ja voidaan esimerkiksi huomata, että jokin teksti, jonka oletetaan olevan **neutraali, ei sitä olekaan!** Semanttisten roolien avulla asia voidaan paljastaa ja perustella. Rooleja lähestytään **aina predikaatin kautta**, siksi lauseista kannattaa ensin hakea persoonamuotoiset verbit.

1. Lue teksti ja poimi predikaatit (siinä muodossa kuin ne tekstissä ovat) listaksi, jossa on kaksi saraketta: **aktiivissa** (tekijä tiedetään) ja **passiivissa** (tekijää ei tiedetä). Voit jo tässä yhteydessä huomata, että lauseet, joissa predikaatti on passiivissa, eivät voi sisältää semanttiselta rooliltaan agenttia eli tekijää.
2. Millaisia **nimityksiä** käytetään tekstissä olevista ihmisistä tai muista hahmoista? Ovatko nimitykset neutraalin asiatyylisiä? Alleviivaa nimitykset tekstistä tai kerää ne listaksi.
3. Tee taulukko semanttisista rooleista (s. 148 ja sivun alaosa) ja lähde lajittelemaan lauseista havaitsemiasi sanoja taulukon eri sarakkeisiin niiden semanttisten roolien mukaan. Kun mietit, mihin sarakkeeseen mitäkin sijoitat, pohdi asiaa predikaatin kautta. Mikä rooli tai asema sanalla on suhteessa persoonamuotoiseen verbiin?
4. Myös kuva välittää merkityksiä ja on siten tekstiä. Tutki kuvaa ja sen semanttisia rooleja. Mitä huomaat?
5. Kenen näkökulma tekstissä on? Ketkä pääsevät tai eivät pääse ääneen ja miksi?
6. Mitä diskurssia teksti edustaa?

Tuo taulukko nähtäväksi opettajalle.

Semanttisia rooleja

Tekijä eli agentti: *Nainen istui.*

Kokija: *Villelle kävi huonosti. Häntä alkoi pelottaa.*

Patientti (käy läpi jonkin muutoksen, jossa on itse passiivisena kohteena): Poliisi jahtasi *asemiestä* keskustassa. *Kauppatori* tyhjennettiin.

Vastanottaja: *Mies* sai pysäköintisakot.

Kohde: *Piha* aurattiin lumesta.

Tulos: Pojasta kasvoi *mies*.

Hyötyjä: *Lordi* saa nimikkovirvokkeen. Nokia antaa *puhelimilleen* nimet.

Lähde: *Minulta* unohtui passi kotiin.

Paikka: Karhu käveli *metsässä*.

Aika: *Yöllä* valaisee kuu.

Reitti: Poika saapui *teitse*.

Määränpää: Saavuimme *kotiin*.

Väline eli instrumentti: Minna kirjoitti *tietokoneella*.